

Zygmunt Sibiga

**ZARYS DZIAŁALNOŚCI NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ
I ORGANIZACYJNEJ ZAKŁADU METODYKI
NAUCZANIA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO
WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W RZESZOWIE
I UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO**

1. Geneza i kadra

Historia Zakładu Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie wiąże się ściśle z rozwojem Zakładu Literatury Polskiej w ramach Wydziału Filologicznego tejże Uczelni¹. Już bowiem od roku 1966 w obrębie Zakładu Literatury działała grupa metodyków, która przygotowała dla celów dydaktycznych wzorowy gabinet polonistyczny i nawiązała ścisłą współpracę ze środowiskiem nauczycielskim Rzeszowa. Wzrastające potrzeby dydaktyczne i dojrzała sytuacja kadrowa podyktowały konieczność utworzenia Zakładu Metodyki i Nauczania Literatury i Języka Polskiego. W związku z powyższym w roku akademickim 1967/68 powołano do życia Zakład Metodyki, a wstępne prace organizacyjne i opiekuńcze powierzono drowi Wojciechowi Pasterniakowi.

Obsada kadrowa formalnie utworzonego Zakładu przedstawiała się następująco: doc. dr Wojciech Pasterniak – kierownik, dr Henryk Kurczab – adiunkt (zatrudniony od 1 X 1968 r. początkowo na etacie st. asystenta) i troje st. asystentów – mgr Alina Kołodziejczyk (zatrudniona od 1 X 1969 r.), mgr Lesław Forczek, mgr Zbigniew Lisowski.

Do roku akademickiego 1968/69 działalność naukowo-dydaktyczną w ramach Zakładu prowadził także mgr Wojciech Woś – dyrektor Okręgowego

¹ Informacja o powołaniu, rozwoju i działalności naukowo-dydaktycznej Zakładu Literatury Polskiej umieszczona jest w zapisie kronikarskim Stanisława Fryciego – *Zakład Literatury Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie w latach 1963–1967*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie. Nauki Humanistyczne”, Rzeszów 1968, z. 3/5, s. 417–425, nadbitka.

Ośrodka Metodycznego w Rzeszowie, i mgr Adam Horbowski, a od 15 II 1971 r. (zatrudnieni na godzinach zleconych) mgr Janina Kurczab, mgr Małgorzata Marciniak, mgr Zofia Mydlak i mgr Zygmunt Sibiga.

W roku akademickim 1971/72 skład osobowy Zakładu uległ zmianie. Od 1 X 1971 r. w Zakładzie zatrudnionych było pięciu etatowych pracowników naukowo-dydaktycznych, tj. doc. dr hab. Wojciech Pasterniak – kierownik (pełnił także funkcję prorektora)², dr Henryk Kurczab – adiunkt, mgr Janina Kurczab – asystent i dwóch st. asystentów: mgr Zbigniew Lisowski i mgr Zygmunt Sibiga.

Wyodrębnienie Zakładu Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego uczyniło proces dydaktyczny i wychowawczy bardziej efektywnym, sprecyzowało kierunki pracy dydaktycznej, stworzyło dodatkowe bodźce do zorganizowania pracy naukowej i wytyczenia zasadniczych kierunków badań naukowych oraz umożliwiło nawiązanie bliższych kontaktów z miejscowym środowiskiem nauczycielskim, a szczególnie z Okręgowym Ośrodkiem Metodycznym w Rzeszowie.

W roku 1972 przybył do Zakładu stażysta mgr Wojciech Pelczar, a w 1973 r. zatrudniono dwie stażystki (podobnie jak mgr Wojciech Pelczar, absolwentki rzeszowskiej WSP), tj. mgr Danutę Płouchę i mgr Julię Majkę; ta ostatnia po roku opuściła Zakład, a na jej miejsce przyjęto stażystkę mgr Marię Leputę. W roku 1974 doc. dr hab. Wojciech Pasterniak przeniósł się do WSP w Zielonej Górze, a rok później mgr Zbigniew Lisowski do Siedlec. Ze względu na zmniejszenie się liczby godzin z metodyki nauczania literatury i języka polskiego w roku akademickim 1976/77 odeszły z Zakładu mgr Danuta Płoucha oraz mgr Maria Leputa, w Zakładzie zaś pozostały cztery osoby, tj. doc. dr Henryk Kurczab – kierownik (od 1974 r.), mgr Janina Kurczab, mgr Wojciech Pelczar i dr Zygmunt Sibiga.

Z kolei w roku akademickim 1981/82 w Zakładzie został zatrudniony na letni semestr doc. dr hab. Edward Polański, a w 1982, w związku z wyjazdem dra Zygmunta Sibigi do Nowego Jorku na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej, zatrudniono dra Antoniego Baczewskiego (później przeniósł się do Zakładu Pozytywizmu i Romantyzmu naszej Uczelni). Całokształtem działalności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej w dalszym ciągu kierował doc. dr hab. Henryk Kurczab, poza tym pełnił funkcję członka Rady Wydziału Humanistycznego, Senatu Uczelni, Komisji Nagród i Odznaczeń, przewodniczącego Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów. Pełnił także funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego w WSP (1984–1987), był członkiem Kolegium Rektorskiego i Senackiej Komisji ds. Nauczycieli Akademickich, członkiem

² Działalność naukowo-dydaktyczną Profesora Wojciecha Pasterniaka prezentuje publikacja T. Frąckowiak (red.), *Przemiana, myśl i poznanie*, Poznań 2003.

Towarzystwa Naukowego w Rzeszowie, a w latach 1978–1981 członkiem Komisji Programowo-Dydaktycznej KNoL PAN.

Od 1 X 1986 r. grono dydaktyków Zakładu zasilila mgr Grażyna Zygo na pół etatu i dr Zygmunt Sibiga ponownie zatrudniony na etacie adiunkta. W następnym roku akademickim (1987/88) w składzie osobowym Zakładu były jeszcze dwie stażystki – mgr Elżbieta Kozłowska i mgr Renata Mroczka; ta ostatnia przeniosła się w 1990 roku do Zielonej Góry. W listopadzie 1990 roku ze smutkiem pożegnaliśmy śp. dr Janinę Kurczab – cenionego i szanowanego pracownika naukowo-dydaktycznego naszego Zakładu.

Stan kadrowy okazał się niewystarczający do pełnej realizacji programu kształcenia metodycznego studentów. W związku z powyższym w roku akademickim 1988/89 w Zakładzie została zatrudniona stażystka mgr Jolanta Pasterska, a rok później na stanowisku asystenta mgr Alicja Jakubowska-Ożóg, nauczycielka z kilkuletnim doświadczeniem pedagogicznym. W roku akademickim 1990/91 przyszła do Zakładu inna doświadczona nauczycielka, mgr Urszula Kopeć, również na stanowisko asystenta, a także stażystka mgr Elżbieta Mazur. Następnie w roku 1991 zatrudniono mgr Danutę Hejdę na stanowisku asystenta, a w 1994 r. dwoje asystentów: mgr Dorotę Karkut i mgra Tadeusza Pólchłopka.

W roku 2001 przeszedł na emeryturę prof. dr hab. Henryk Kurczab, a opiekunem naukowym Zakładu został prof. dr hab. Zbigniew Andres, dyrektor Instytutu Filologii Polskiej. Następnie w roku 2002 kierownictwo Zakładu powierzono drowi hab., prof. UR Zygmuntowi Sibidze. Niektórzy pracownicy Zakładu, wymienieni w powyższym tekście, przeszli do innych zakładów lub uczelni, np. dr hab., prof. UR Jolanta Pasterska (dr 1998, hab. 2009) została przeniesiona do Zakładu Teorii i Antropologii Literatury naszego Instytutu w 2004 roku, zaś dr hab., prof. UR Wojciech Pelczar (dr 1982, hab. 2005) przeniósł się w 2006 roku do Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

Obecnie w Zakładzie zatrudnieni są następujący pracownicy naukowo-dydaktyczni:

1. Dr Danuta Hejda (uzyskała doktorat w 2000 roku),
2. Dr hab. Alicja Jakubowska-Ożóg, prof. UR (dr 1998, hab. 2010),
3. Dr Danuta Karkut (dr 2003),
4. Dr hab. Urszula Kopeć, prof. UR (dr 1998, hab. 2009),
5. Dr Elżbieta Kozłowska (dr 1996),
6. Dr Agata Kucharska-Babula (zatrudniona jako dr w 2008 roku),
7. Dr Elżbieta Mazur (dr 1999),
8. Dr Tadeusz Pólchłopek (dr 2001),
9. Dr hab. Zygmunt Sibiga, prof. UR (dr 1976, hab. 2001) – kierownik Zakładu.

2. Zarys działalności naukowo-dydaktycznej

Już w początkowym okresie istnienia Zakładu podjęto próby zmierzające do wytyczenia zasadniczych kierunków badań naukowych i opracowano ogólny plan zadań pracy naukowej. Biorąc pod uwagę fakt, iż Wyższa Szkoła Pedagogiczna jako uczelnia nauczycielska przygotowuje studentów do pracy pedagogicznej w szkolnictwie podstawowym i średnim, założono, że prowadzone przez Zakład badania powinny uwzględniać potrzeby współczesnej szkoły w zakresie skutecznych metod nauczania oraz praktycznej konkretyzacji celowych, najnowszych osiągnięć nauk pedagogicznych. W związku z powyższym zespół metodyków postanowił zająć się pracami badawczymi nad niepowodzeniami dydaktycznymi w procesie nauczania języka polskiego w szkole podstawowej i średniej oraz tzw. systemowym i strukturalnym nauczaniem literatury i gramatyki. W ramach badań wyszczególniono następujące zagadnienia:

1. Błędy w procesie omawiania lektury.
2. Błędy w realizacji nauki o języku w klasach licealnych.
3. Trudności i niepowodzenia dydaktyczne w pracy nauczycieli polonistów.
4. Systemowe nauczanie literatury. Podstawy teoretyczne i efekty.
5. Systemowe nauczanie gramatyki.
6. Historia i rozwój metod nauczania literatury w szkole średniej.
7. Liryka współczesna i nowoczesna na lekcjach języka polskiego.

Od roku akademickiego 1969/70 zaczęto w sposób regularny odbywać zebrania naukowe, dydaktyczne i organizacyjne. W roku akademickim 1970/71 wprowadzono nową formę posiedzeń – zebrania otwarte. Uczestniczyli w nich nie tylko przedstawiciele Sekcji Języka Polskiego Okręgowego Ośrodka Metodycznego (OOM), lecz także nauczyciele poloniści, głównie z Rzeszowa, opiekunowie praktyk studenckich ze szkół ćwiczeń, wreszcie absolwenci naszej Uczelni, którzy z tego względu nie tracili kontaktu z WSP, lecz mieli możliwość permanentnego podnoszenia swych kwalifikacji zawodowych.

Na zebraniach naukowych Zakładu wygłaszano fragmenty własnych prac badawczych, które później, modyfikowane i uzupełnione w toku dyskusji, były ogłaszane drukiem. Opracowano także kanon lektur z metodyki nauczania literatury i języka polskiego dla studentów III i IV roku filologii polskiej. System prowadzenia ćwiczeń, seminariów, wykładów dostosowano – w miarę możliwości – do współczesnych osiągnięć dydaktyki, psychologii, estetyki, teorii literatury i prakseologii.

Dla usprawnienia procesu dydaktycznego wprowadzono na początku roku akademickiego 1970/71 programy zajęć indywidualnych poszczególnych pra-

owników. Opracowano następnie zarys programu z dydaktyki literatury i języka polskiego dla wszystkich form zajęć prowadzonych w zakresie tej specjalności, który stanowił korygujące uzupełnienie programów indywidualnych. Organizowano też hospitacje koleżeńskie, zmierzające do zapewnienia odpowiedniego poziomu nauczania, oraz dyżury konsultacyjne, które dały możliwość systematycznego kontrolowania czytelnictwa słuchaczy w zakresie literatury metodycznej, a także gruntownego przygotowania ich – zarówno pod względem metodycznym, jak i merytorycznym – do prowadzenia tzw. lekcji próbnych. Z innych poczynań Zakładu z tego okresu wymienić należy wysiłki pracowników zmierzające do wykonania i zgromadzenia pomocy naukowych. Henryk Kurczab opracował m.in. (przy współudziale studentów) 50 plansz do nauki o języku, zgromadził wszystkie dostępne środki audiowizualne, Zygmunt Sibiga zorganizował czytelnictwo czasopism pedagogicznych. Uporządkowano także wszelkie materiały dydaktyczne o charakterze pomocniczym (prace magisterskie z metodyki, dokumentację z praktyk śródrocznych i ciągłych, prace seminaryjne itp.), które tą drogą udostępnione zostały zarówno pracownikom Zakładu, jak i studentom.

Ważny wycinek pracy Zakładu Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego stanowiło współdziałanie z OOM w Rzeszowie. Pracownicy Zakładu prowadzili zajęcia na kursach dokształcających dla nauczycieli szkół podstawowych oraz wygłaszali odczyty naukowe na kursach metodycznych organizowanych przez Sekcję Języka Polskiego OOM. Brali też czynny udział (wspólnie z Zakładem Literatury Polskiej) w sesjach popularnonaukowych przeznaczonych głównie dla nauczycieli naszego regionu, a także byli prelegentami różnych instytucji oświatowych. Wymownym świadectwem ścisłej współpracy z OOM w Rzeszowie było podjęcie cennej inicjatywy edytorskiej w zakresie metodyki. Staraniem Zakładu Metodyki i OOM opublikowano dwie książki: *Metodyczne błędy nauczycieli w prowadzeniu lekcji języka polskiego* pod red. Wojciecha Pasterniaka (Rzeszów 1970) oraz W. Pasterniaka *Związki i zależności między fazami procesu poznawania lektury szkolnej* (Rzeszów 1973). Integracja wysiłków obu stron zmierzała do kształcenia i dokształcania kadr nauczycielskich szkół podstawowych i średnich.

Godna podkreślenia jest także współpraca naukowa Zakładu z Instytutem Nauk Pedagogicznych WSP w Krakowie. Należy również wspomnieć o współpracy Zakładu Metodyki z Zakładem Praktyk Pedagogicznych (obecnie Sekcja Kształcenia Praktycznego UR) w zakresie organizowania praktyki śródrocznej i ciągłej. Staraniem obydwu Zakładów i Kuratorium Okręgu Szkolnego (KOS) w Rzeszowie studenci nasi odbywali i odbywają praktyki w szkołach dobrze zorganizowanych i wyposażonych, posiadających dobrych i doświadczonych

nauczycieli, w szkołach uwzględniających najnowsze wyzwania edukacyjne. Umożliwiło to osiągnięcie lepszych wyników w praktycznym przygotowaniu kandydatów na nauczycieli, a tym samym pozwoliło włączyć studentów do badań naukowych³.

3. Badania naukowo-dydaktyczne

W wyniku długofalowego programu badań nad teoretycznymi i praktycznymi aspektami systemowego nauczania języka polskiego oraz niepowodzeniami dydaktycznymi w procesie nauczania języka polskiego w szkole podstawowej i średniej opublikowano pracę zbiorową: W. Pasterniak, W. Pelczar, Z. Sibiga, *Modele pracy nad lekturą szkolną w klasach V–VIII szkoły podstawowej*, Rzeszów 1974, a następnie podręcznik H. Kurczaba, *Modele lekcji z nauki o języku w szkole średniej*, Rzeszów 1975, którego autor został uhonorowany nagrodą indywidualną Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych. Wcześniej, bo w 1974 roku, została wyróżniona publikacja H. Kurczaba, *Tatrzańska twórczość literacka Stanisława Witkiewicza*, Rzeszów 1973, również nagrodą indywidualną Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych. Opublikowano jeszcze kolejną książkę, Z. Lisowskiego *Interpretacja literacka i jej rola w procesie dydaktycznym*, Rzeszów 1976.

Warto odnotować, że w 1973 roku Zakład Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego zorganizował przy współudziale Instytutu Programów Szkolnych w Warszawie ogólnopolską sesję naukową poświęconą nowoczesnym tendencjom w dydaktyce literatury i języka polskiego. Wzięli w niej udział przedstawiciele niemal wszystkich wyższych uczelni w Polsce, licznie zaproszeni goście z całego kraju, ponad 300 nauczycieli języka polskiego z województwa rzeszowskiego oraz około 200 studentów filologii polskiej miejscowej WSP. Wygłoszone na tej sesji referaty i komunikaty naukowe przedstawiały różne sposoby rozumienia nowoczesności w badaniach dydaktycznych, stworzyły podstawy naukowe uprawiania dydaktyki literatury i języka polskiego. Materiały z konferencji zostały opublikowane w książce pod red. W. Pasterniaka, *Nowoczesne tendencje w dydaktyce literatury i języka polskiego*, Rzeszów 1974.

Problematyka badawcza uległa rozszerzeniu o tematy badań nad:

1. Strukturą dramatu współczesnego.
2. Analizą i interpretacją dramatu współczesnego.

³ Zob. Z. Sibiga, *Zakład Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie w latach 1969–1971*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Dydaktyka Literatury i Języka Polskiego”, Rzeszów 1972, z. 7 (15), s. 67–70.

3. Rolą analizy i interpretacji literackiej w procesie dydaktycznym.
4. Pracą domową ucznia w nowoczesnym systemie dydaktycznym.
5. Nauczaniem integrującym języka polskiego w szkole podstawowej i średniej.
6. Trudnościami uczniów w systemowym nauczaniu i uczeniu się literatury.
7. Wykorzystaniem środków audiowizualnych w procesie pracy nad lekturą szkolną.

Prace badawcze Zakładu koncentrowały się wokół dwóch problemów węzłowych:

1. Modernizacja systemu oświaty.
2. Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja:
 - a) badania nad szkolną komunikacją literacką,
 - b) recepcja literatury polskiej w nauczaniu szkolnym.

Głównym celem tych badań było:

- a) wzbogacanie naukowych podstaw i zasad systemu dydaktyczno-wychowawczego,
- b) weryfikacja skuteczniejszych metod i środków polonistycznego kształcenia uczniów.

Szczegółowe badania w zakresie wyżej wymienionych problemów dotyczyły głównie teorii i praktyki nauczania integrującego, przekazu audiowizualnego w teorii systemowego nauczania i uczenia się literatury, konstruowania modeli pracy lekcyjnej i domowej nad lekturą, wdrażania uczniów do samokształcenia i kształcenia świadomości literackiej. Efektem tych prac badawczych było opracowanie dwóch teorii dydaktycznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim, tj. teorii nauczania systemowego i teorii nauczania integrującego.

Ważne miejsce w pracach Zakładu zajmują badania wspomnianej wyżej teorii i praktyki nauczania integrującego, a książka H. Kurczaba *Nauczanie integrujące języka polskiego w szkole ogólnokształcącej*, Rzeszów 1979, uhonorowana została nagrodą indywidualną Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych w roku 1980.

Twórca teorii nauczania integrującego prof. dr hab. Henryk Kurczab koncentrował swoje badania nie tylko na problemach integracji treści kształcenia polonistycznego na wszystkich poziomach kształcenia, ale także objął swoimi dociekaniem zagadnienia korespondencji sztuk, analizy i interpretacji dzieła literackiego we współczesnej szkole oraz scalanie treści kształcenia w przygotowaniu zawodowym nauczyciela polonisty.

Warto jeszcze dodać, że autorowi teorii nauczania integrującego przypisuje się wiodącą rolę w uświadamianiu tego sposobu nauczania. Eksponuje się jego znaczący wkład dla rozwoju tej problematyki i ogromne zasługi dla wspierania i szerzenia idei integrującego, humanistycznego kształcenia. Jest to sprawa fun-

damentalna dla współczesnej dydaktyki, bowiem wątek integrujący przewija się w różnych postaciach: intertekstualności, transkulturowości i na wielu poziomach edukacji szkolnej i akademickiej⁴.

O randze działalności naukowej świadczy liczba opublikowanych prac w początkowym okresie funkcjonowania Zakładu (do 1980 roku) – w sumie ponad 130 pozycji, w tym rozprawy, artykuły, recenzje, skrypty, przewodniki metodyczne i 10 książek. Są wśród nich 3 roczniki naukowo-dydaktyczne poświęcone wyłącznie zagadnieniom metodyki języka ojczystego.

Tematyka wspomnianych wyżej publikacji dotyczyła głównie:

1. Systemowego nauczania i uczenia się literatury.
2. Nauczania integrującego.
3. Analizy i interpretacji utworów literackich.
4. Zagadnień nauczania słownictwa i frazeologii.
5. Zagadnień dramatu i teatru współczesnego.
6. Szeroko pojętego unowocześniania procesu nauczania i uczenia się języka ojczystego.
7. Zagadnień dydaktyki szkoły wyższej.

Warto wspomnieć, że w ramach doskonalenia dydaktycznego nauczycieli akademickich pracownicy Zakładu zorganizowali w maju 1992 uczelnianą konferencję naukową nt. *Nowe tendencje w dydaktyce szkoły wyższej*. Wnikliwe badania w zakresie dydaktyki szkoły wyższej zaowocowały publikacją H. Kurczaba *Scalanie treści kształcenia w przygotowaniu zawodowym nauczyciela polonisty*, Rzeszów 1993.

W dalszym ciągu badania naukowe pracowników Zakładu poszerzyły się o następującą problematykę:

1. Integracja literatury z innymi dziedzinami sztuki i nauki. Pogranicza sztuk i konteksty dzieła literackiego.
2. Integracja kształcenia literackiego i kulturowego w edukacji polonistycznej. Poezja dwudziestolecia międzywojennego wobec sztuk wizualnych.
3. Recepcja literatury współczesnej w szkole.
4. Rola kontekstów malarskich w kształceniu polonistycznym.
5. Słownictwo dzieci i młodzieży; wartościowanie w języku licealistów.
6. Literatura XIX i XX wieku – problemy interpretacji i edukacji; kształcenie literackie i kulturowe na lekcjach języka polskiego.
7. Badania nad odbiorem literatury XX wieku.
8. Trzecia wartość w prozie pisarzy Drugiej Emigracji – odbiór prozy emigracyjnej w szkole średniej.
9. Recepcja twórczości Aleksandra Fredry.

⁴ Działalność naukowo-dydaktyczna Profesora Henryka Kurczaba przedstawiona jest w książce: K. Ożóg, J. Pasterska (red.), *Polonistyka zintegrowana*, Rzeszów 2000.

10. Język i kultura polska w procesie dydaktycznym szkoły polonijnej; zachowania językowe uczniów w edukacji dwujęzycznej.

W zakresie badań naukowych na szczególną uwagę zasługują ukończone doktoraty:

1. Mgr Elżbiety Kozłowskiej, *Problematyka natury w ostatnich powieściach Elizy Orzeszkowej* – 1996, WSP Rzeszów, promotor: prof. dr hab. Czesław Kłak.
2. Mgr Alicji Jakubowskiej-Ożóg, *Poezja emigracyjna Józefa Łobodowskiego* – 1998, WSP Rzeszów, promotor: prof. dr hab. Stanisław Uliasz.
3. Mgr Urszuli Kopeć, *Słownictwo nazywające uczucia w języku dzieci i młodzieży – determinanty jego rozwoju* – 1998, Uniwersytet Śląski, promotor: prof. dr hab. Helena Synowiec.
4. Mgr Jolanty Pasterskiej, *Proza fabularna Leopolda Tyrmanda* – 1998, WSP Rzeszów, promotor: prof. dr hab. Zbigniew Andres.
5. Mgr Elżbiety Mazur, *Twórczość poetycka Emila Granata* – 1999, WSP Rzeszów, promotor: prof. dr hab. Gustaw Ostasz.
6. Mgr Danuty Hejdy, *Awangardowa poezja dwudziestolecia międzywojennego wobec sztuk wizualnych* – 2000, WSP Rzeszów, promotor: prof. dr hab. Gustaw Ostasz.
7. Mgra Tadeusza Półchłopka, *Ród zoilów i publiczność. Sąd współczesnych o komediach Aleksandra Fredry* – 2001, WSP Rzeszów, promotor: prof. dr hab. Czesław Kłak.
8. Mgr Doroty Karkut, *Malarstwo jako kontekst nauczania literatury w procesie dydaktycznym szkoły średniej* – 2002, Akademia Pedagogiczna w Krakowie, promotor: prof. dr hab. Zenon Uryga.

Wszystkie wymienione wyżej dysertacje doktorskie ukazały się drukiem. Z innych ważnych publikacji należy jeszcze wymienić książki:

J. i H. Kurczabowie, *Sprawdziany z języka polskiego dla klas VII i VIII szkoły podstawowej*, Rzeszów 1988.

K. Ożóg, J. Pasterska (red.), *Polonistyka zintegrowana*, Rzeszów 2000.

H. Kurczab, *Pogranicza sztuk i konteksty literatury pięknej*, Rzeszów 2001.

H. Kurczab, U. Kopeć, E. Kozłowska (red.), *Wybrane zagadnienia edukacji polonistycznej*, Rzeszów 2002.

D. Hejda, E. Mazur (red.), *Tradycje literatury polskiej XX wieku. Rozprawy i szkice*, Rzeszów 2010.

Dwutomowy podręcznik akademicki dla studentów oraz nauczycieli z zakresu dydaktyki i literatury języka polskiego *Edukacja polonistyczna* pod red. D. Hejdy i E. Mazur, Rzeszów 2011, 2012.

Zakład redaguje także (zapoczątkowane jeszcze na WSP) „Zeszyty Naukowe UR. Seria Filologiczna. Dydaktyka”, w których pracownicy Zakładu Metodyki i innych zakładów naszego Instytutu prezentują swoje badania empiryczne, propozycje praktyczne i uzasadnienia teoretyczne w zakresie edukacji polonistycznej.

W dalszym ciągu głównym problemem badawczym pracowników Zakładu jest dydaktyka literatury języka polskiego, integracja treści kształcenia polonistycznego, w tym integracja literatury, malarstwa, muzyki, literatury i historii i w ogóle integracja tekstów kultury w edukacji polonistycznej. W pracach badawczych podejmowane są także ważne problemy analizy i interpretacji literatury i innych tekstów kultury II połowy XIX, XX i XXI wieku. Podobnie jak badania nad językiem uczniów, kontynuowane są także badania dotyczące dydaktyki literatury i języka polskiego w szkołach polonijnych.

Ponadto uczestniczymy w badaniach prowadzonych przez inne zakłady naszego Instytutu Filologii Polskiej, które dotyczą takich problemów, jak np.:

1. Badania historycznoliterackie literatury polskiej XIX wieku.
2. Zagadnienia tradycji w literaturze polskiej XX wieku.
3. Zagadnienia współczesnej poezji i prozy polskiej ze szczególnym uwzględnieniem literatury emigracyjnej.

Warto odnotować zaangażowanie wszystkich pracowników Zakładu w przygotowywaniu prac habilitacyjnych. Już w okresie funkcjonowania Zakładu na Uniwersytecie Rzeszowskim sfinalizowano trzy habilitacje, pozostałe są na ukończeniu.

Uzyskane habilitacje to:

1. Dr Zygmunt Sibiga na podstawie książek: *Kształcenie polonistyczne dzieci i młodzieży w szkołach polonijnych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej*, Rzeszów 1994; *Sprawność językowa uczniów szkół polonijnych Stanów Zjednoczonych*, Rzeszów 1999. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa – dydaktyki języka polskiego nadany został przez Wydział Humanistyczny Akademii Pedagogicznej w Krakowie w 2001 roku, zatwierdzony przez CKK w 2002 roku.
2. Dr Urszula Kopeć na podstawie książki *Językowy obraz wartości w wypowiedziach licealistów (przyjaźń – miłość – nienawiść)*, Rzeszów 2008. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa nadany został przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w 2009 roku.
3. Dr Alicja Jakubowska-Ożóg na podstawie książki *Poeta i świat. Twórczość literacka Janusza A. Ihnatowicza*, Rzeszów 2010. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa nadany został przez Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 2010 roku.

W obrębie dydaktyki nauczania literatury i języka polskiego w 2009 roku zorganizowano międzynarodową konferencję naukową nt. „Edukacja polonistyczna w dobie kultury masowej polisensorycznej”. W wyniku tych obrad wydano dwie publikacje książkowe: *Kształcenie literackie w dobie kultury masowej polisensorycznej*, red. D. Karkut i T. Półchłopek, Rzeszów 2010 i *Kształcenie językowe w dobie kultury masowej polisensorycznej*, red. U. Kopeć i Z. Sibiga, Rzeszów 2010. Z kolei w roku 2012 odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Integracja wczoraj i dziś”.

Ponadto wszyscy pracownicy Zakładu występowali i występują z referatami na wielu konferencjach naukowych organizowanych w kraju i za granicą, np. Z. Sibiga wygłosił w Nowym Jorku referat *Polskie szkolnictwo w Nowym Jorku* na sympozjum naukowym pt. *Polonijny Nowy Jork*, zorganizowanym przez Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce. Wystąpienie zamieszczono w pracy zbiorowej *Polonijny Nowy Jork*, red. D. Piątkowska, Nowy Jork – Opole 2010. Podobnie D. Karkut i E. Mazur wystąpiły na konferencjach naukowo-dydaktycznych dla nauczycieli szkół polonijnych w Madrycie, organizowanych przez Hiszpańsko-Polskie Stowarzyszenie Kulturalne „Forum” w Hiszpanii. Wystąpienia wspomnianych wyżej autorek: E. Mazur, *Nauczyciele szkół polonijnych wobec najnowszych zadań edukacji polonistycznej (na przykładzie Polskiej Szkoły Forum w Madrycie)* i D. Karkut, *O nauczaniu historii i języka polskiego w szkole polonijnej*, zostały zamieszczone w publikacji *Edukacja polonistyczna*, t. I, red. D. Hejda, E. Mazur, Rzeszów 2011.

Warto wspomnieć, że badania polonijne rozpoczęto jeszcze w 1980 roku, kiedy to nawiązano współpracę naukowo-dydaktyczną z Instytutem Badań Polonijnych UJ w Krakowie i Polonijnym Centrum Kulturalno-Oświatowym UMCS w Lublinie m.in. w zakresie kształcenia i doskonalenia nauczycieli polonijnych z różnych stron świata.

Z kolei w latach 1982–1984 Zygmunt Sibiga, jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku, pełnił m.in. funkcję nauczyciela metodyka w Centrali Polskich Szkół Doksztalających w Ameryce, brał udział w egzaminach maturalnych, w konferencjach (jako prelegent) organizowanych przez Polski Instytut Naukowy w Nowym Jorku (PIN) pod kierunkiem prof. Tadeusza Gromady, także na Wydziale Języków Nowożytnych Uniwersytetu Loyola w Chicago u prof. Franka Mochy. W roku 1982 został przyjęty do AATSEEL (American Association of Teachers of Slavic and East European Languages) kierowanego wówczas przez prof. dra Joe Malika z Uniwersytetu w Arizonie.

Pracownicy Zakładu w dalszym ciągu kontynuują współpracę naukowo-badawczą i dydaktyczną z różnymi ośrodkami polonijnymi USA, Hiszpanii czy Ukrainy.

Równocześnie na zaproszenie pracowników Zakładu gościnne wykłady i zajęcia dydaktyczne prowadzili wybitni badacze, m.in. prof. dr hab. Władysław

Słodkowski, prof. dr hab. Jan Kulpa, prof. dr hab. Bolesław Niemierko, prof. dr hab. Edward Polański, prof. dr hab. Bożena Chrząstowska, prof. dr hab. Zenon Uryga, prof. dr hab. Mieczysław Inglot, prof. dr hab. Władysław Miodunka, prof. dr hab. Stanisław Dubisz, prof. dr hab. Zofia Agnieszka Kłakówna, prof. dr hab. Maria Jędrychowska, dr Stanisław Bortnowski, dr Maria Nagajowa, dr Halina Machulska, a także autorzy przewodników metodycznych, podręczników szkolnych i redaktorzy czasopism metodycznych.

Zygmunt Sibiga: OUTLINE OF SCIENTIFIC-EDUCATIONAL AND ORGANIZATIONAL ACTIVITY OF THE DEPARTMENT OF METHODOLOGY OF TEACHING POLISH LITERATURE AND LANGUAGE OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY IN RZESZÓW AND THE UNIVERSITY OF RZESZÓW

The author presents nearly half a century of scientific-teaching and organizational activity of the Department of Methodology. He draws attention to staffing, research activity and scientific achievements of the staff. It also mentions cooperation with schools on conducting research and preparing students for careers in education at various levels of education. Next he presents the research activity, especially concerning creating the theory of teaching, presents publications of the staff and their scientific and teaching achievements in promotion of Polish language and culture abroad.

Employees of the Department cooperate in science-research and teaching field with various Polish community centres in the USA, Spain and Ukraine.